Håkan Skogsjö

Stor-Prästen Anders Ahrlin

Särtryck ur

Släkthistoriskt Forum 3/1983

[ISSN 0280-3984]

utgiven av föreningen Genealogisk Ungdom i Göteborg

Distribuerad som pdf-fil 2025

Copyright © Håkan Skogsjö (CC BY-SA 4.0)

Stor-Prästen Anders Ahrlin

Stor-Prästen var en udda karl, som det spunnits legender kring uppe i trakterna där västra Ångermanland möter Jämtland. Han hade en kroppsstyrka som en jätte och därtill ett friskt humör. Folket i fjällbyarna under 1800-talets första hälft såg honom ofta komma vandrande inifrån skogarna eller längs de långa vattnen. Präst var han, om än utan tjänst, och hans namn var Anders Ahrlin. Håkan Skogsjö i Mölndal vet mer om mannen, som ensam slog sju rövare medvetslösa.

HÅKAN SKOGSJÖ

Min farmor farfar hette Per Ersson. Han var född 1810 i Edsele socken i västra Ångermanland. På 1830-talet var han hemmansägare i byn Lungsjön i Ramsele. Hans ekonomi var dock inte den bästa och till slut blev skulderna honom övermäktiga. För att kunna ta ett lån på 200 riksdaler banko av en bonde i trakten förfalskade han en borgensförbindelse. Men farmors farfar var inte skrivkunnig, förtäljer rättegångsprotokollen, så han var tvungen att begära hjälp för att få borgensförbindelsen utskriven. Han vände sig till den "så kallade Stor-Prästen" som skrev ett koncept åt honom. Det lämnade han sedan till en torpare vid namn Per Hoffner, som ett par år därefter flyttade till Gotland. Denne skrev ut konceptet och farmors farfar fick sitt lån. Men han kunde inte betala tillbaka det tillräckligt snabbt, så bonden som lånat ut pengarna gick till tings och hela historien uppdagades.

Hotad av Stor-Prästen

Inför tinget berättar Per Ersson att han strax efter nyår 1839 träffat Stor-Prästen på ett av dennes "vanliga tog emellan fjellbyarna". Han hade då

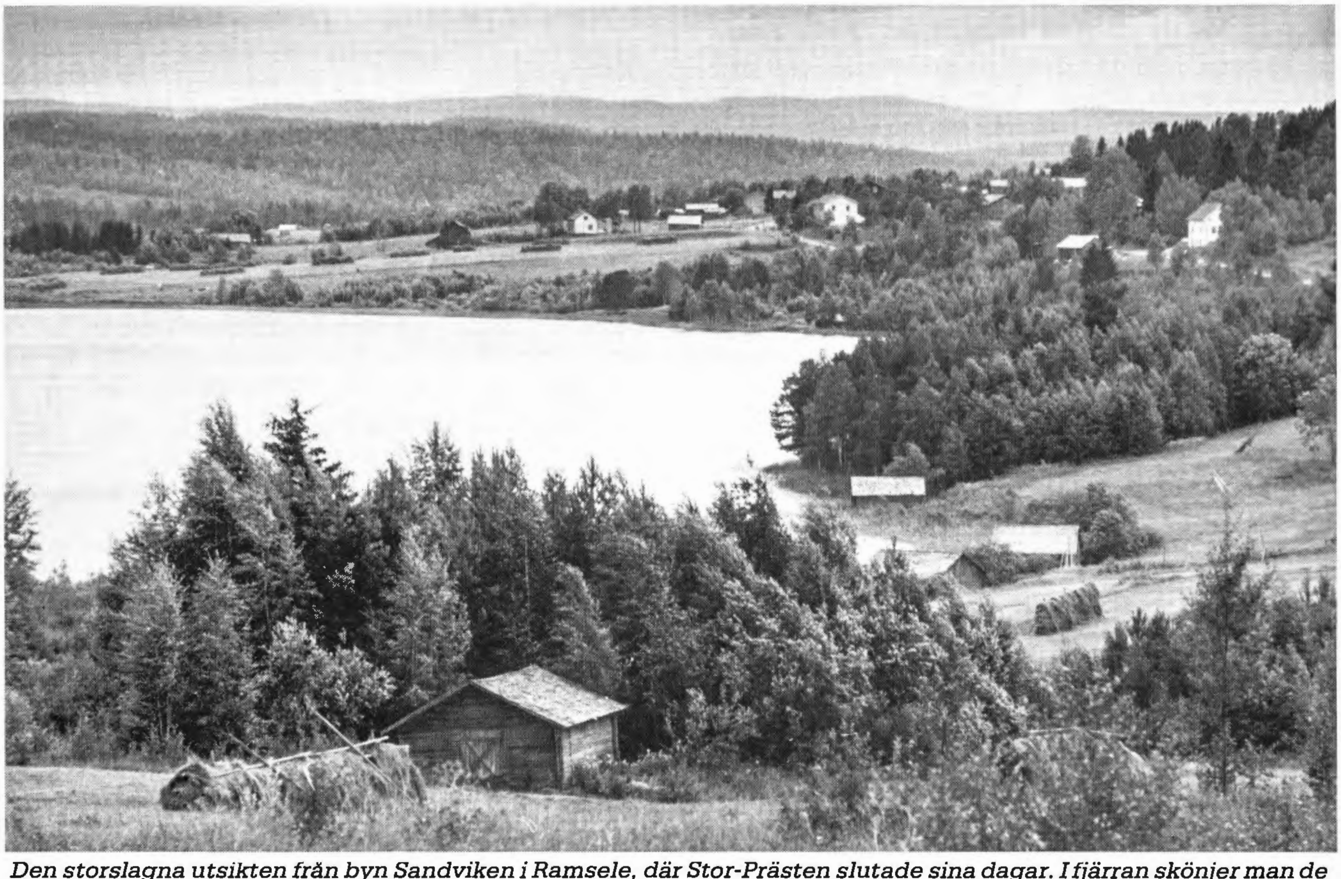

Den storslagna utsikten från byn Sandviken i Ramsele, där Stor-Prästen slutade sina dagar. I fjärran skönjer man de djupa skogarna mot Jämtland. Foto: förf. 1973.

fått rådet att inte säga att det var Stor-Prästen som skrivit konceptet till den förfalskade borgensförbindelsen. Istället skulle Per Ersson skylla på bonden som lånat ut pengarna. Men yppade han vem som givit honom det rådet skulle Stor-Prästen slå ihjäl honom! - Till en början ljög också Per Ersson inför tinget, men sedan berättade han hur det verkligen förhöll sig.
Vem var egentligen Stor-Prästen, som vågade utslunga sådana hotelser mot en 28-åring som i rättegångsprotokollen uppges vara "af längre växt" och ha "god kroppsstyrka". Jo, en 52-årig före detta adjunkt vid namn *Anders Ahrlin*, som var tjänstledig och kringvandrade i Ramsele och Hammerdals tingslag, det vill säga på gränsen mellan Ångermanland och Jämtland.

Slog sju rövare medvetslösa

Söker man uppgifter om Ahrlin i Leonard Bygdéns "Hernösands stifts herdaminne" är det inte mycket man finner. 1814-1822 skall han ha tjänstgjort som predikant vid Gålsjö bruk och 1829-1830 som vice kapellpredikant vid Alanäs i Jämtland. Han uppges ha dött den 15 dec. 1846 i Resele socken.
I Modins och Söderbergs matrikel över norrländska studenter i Uppsala finns Anders Ahrlin upptagen. Han inskrevs 1811 vid den Bottniska nationen. Matrikeln upplyser i all korthet att han blev "S. m. adj. i Hernösands stift" och dog 1846 i Resele.
Den store norrlandsforskaren Johan Nordlander, som spred sin kunskap om landsdelens historia i skriftserien Norrländska samlingar, sysslade en del med att uppteckna folkminnen. Efter hans död sammanställdes delar av materialet och utgavs i en skrift kallad "Ångermanländska folkminnen från 1800-talets förra hälft". I den beskrivs Stor-Ahlin, det vill säga Anders Ahrlin, på ett par sidor. Här ges förklaringen till att han lyckades skrämma Per Ersson att skylla på bonden istället för på Ahrlin som upphovsman till konceptet. Nordlanders sagesmän berättar att Ahrlin en gång ensam skall ha slagit sju rövare medvetslösa. En annan gång bar han i ett lyft in 300 kg smör i Ragunda prästgård. Han lär ha varit bra på predikstolen, men klen i husförhören. En gång skall han ha givit en bror en örfil, så att denne dog. Och hos Grels Ols i Korfsta gjorde han en kask på ett halvstop brännvin. - Så nog var Ahrlin en sjusärdeles karl, alltid, om man får tro den muntliga traditionen.

Undflyende prästman

Nordlanders sagesmän berättar att Ahrlin i tre års tid tjänstgjort som präst i Långsele, och att han en tid var hjälppräst i Ragunda. Bygdén vet inget om det, men husförhörslängderna styrker traditionen. På Stomjorden i Långsele finns nådårspredikanten Anders Ahrlin, född 8 april 1786, antecknad. Han skall ha bevistat husförhöret 1826. I Ragunda husförhörslängd 1825-1835 har adjunkten Anders Ahrlin skrivits in, dock saknas närmare uppgifter om när han vistades där.
Med hjälp av födelsedatumet i husförhörslängderna och ett muntligt meddelande från arkivarie Thord Bylund i Härnösand, att Ahrlin var född i Boteå, kunde hans födelsenotis och föräldrar återfinnas. Han var född den 8 april 1786 i Arlom i Boteå socken, som nionde barnet och sjätte sonen till bonden Israel Persson (född 1736, död 1801 begr 8/3 i Arlom) och Ingrid Persdotter (född 1747 5/2, död 1831 22/3 i Arlom). Föräldrarna hade gift sig den 29 okt. 1769 i Boteå och fadern uppges då ha kommit från Para i Sånga medan modern skall ha varit från Arlom.
Anders Ahrlin gick ur tiden den 18 dec. 1846, drygt 60 år gammal. Hans död inträffade i Sandviken i Ramsele socken (Bygdén har alltså oriktiga uppgifter om hans dödstid och dödsort). I dödboken tituleras han 'tjänstlöse prästmannen'.
Anders Ahrlin verkar ha varit en något udda person. Mitt intresse för honom väcktes av hans affärer tillsammans med min farmors farfar. Men det har varit svårt att få fram någon större mängd uppgifter om honom. Han verkar t.ex. inte ha varit kyrkoskriven under senare delen av sitt liv. De flesta uppgifterna om honom har jag stött på av en slump. Säkert finns det mycket mer att hämta på olika ställen. Domkapitlets arkiv kan nog ha en del om honom, och kanske figurerar han på olika håll i domböckerna. - Har någon ytterligare uppgifter om honom än ovan redovisade, tas dessa givetvis emot med stor tacksamhet.

KÄLLOR

Otryckta
Ramsele tingslags dombok, VT 1839, § 158 och 214 (HLA).
Boteå kyrkoarkiv (HLA).
Långsele husförhörslängd 1824-1834, sid. 102 (HLA).
Ramsele dödbok 1846 (HLA).
Ragunda husförhörslängd 1825-1835, sid 170 (ÖLA).

Tryckta
L. Bygdén, Hernösands stifts herdaminne, del I (1923), sid. 151 och 317.
E. Modin och E.N. Söderberg, Matrikel öfver i Upsala studerande norrlänningar 1595-1889 (1890), sid 212.
J. Nordlander (upptecknare), Ångermanländska folkminnen från 1800-talets förra hälft (1947), sid. 33-35. - Skriften ingår som häfte 18 (V:1) i serien Norrländska samlingar.

Brevsvar från pastorsämbetena avgiftsbeläggs?

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund utreder för närvarande tillsammans med Riksskatteverket frågan om släktforskning i pastorsexpeditionernas kyrkoböcker. Enligt uppgift kommer man att föreslå att en avgift skall tas ut av den som begär upplysningar ur kyrkoböckerna för släktforskning, om det inte är fråga om enstaka uppgift.